

Serbest Bölgeler

Serbest bölgeler, ülkenin siyasi sınırları içinde olmakla beraber gümrük bölgesi dışında sayılan, ihracat odaklı yatırımların artırılması için tasarlanmış özel bölgelerdir. Bu bölgelerde, ülkede geçerli ticari, mali ve iktisadi alanlara ilişkin hukuki ve idari düzenlemeler uygulanmamakta veya kısmen uygulanmakta, sınai ve ticari faaliyetler için daha geniş teşvikler tanınmaktadır. Türkiye'de 21 adet serbest bölge faaliyet göstermektedir.

Serbest bölgelere ilişkin mevzuat

15.06.1985 Tarih ve 18785 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu ve 10.3.1993 tarih ve 21520 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Serbest Bölgeler Uygulama Yönetmeliği, Serbest Bölgelerin kurulması, yer ve sınırlarının tayini, yönetimi, faaliyet konularının belirlenmesi, işletilmesini düzenlemektedir. Bunlar ayrıca, bölgelerdeki yapı ve tesislerin teşkili ile ilgili mevzuatı oluşturmaktadır.

Serbest bölgelerin tanımı

Genel olarak serbest bölgeler; ülkenin siyasi sınırları içinde olmakla beraber gümrük bölgesi dışında sayılan, ülkede geçerli ticari, mali ve iktisadi alanlara ilişkin hukuki ve idari düzenlemelerin uygulanmadığı veya kısmen uygulandığı, sınai ve ticari faaliyetler için daha geniş teşviklerin tanındığı ve fiziki olarak ülkenin diğer kısımlarından ayrılan yerler olarak tanımlanabilir.

Serbest bölgelerin işlevi

Serbest bölgeler;

- Ülkeye yabancı sermaye ve teknolojilerin getirilmesine imkan sağlayacak uygun zemin yaratılması,
- Sanayicinin ihtiyaç duyduğu bazı hammadde ve ara malların kolaylıkla, istenilen miktarda ve zaman kaybı olmadan temin edilebilmesi,
- Sağlanan teşvik ve avantajlarla düşük maliyetli mal üretimi ve ihracı,
- Türkiye dışından gelen malların transit olarak diğer ülkelere satımı,
- Yeni istihdam olanaklarının yaratılması,
- Türk ihraç ürünlerinin ihracatını kolaylaştırmak ve hızlandırmak bakımından bir basamak olması işlevlerini görmektedir.

Türkiye'de bulunan serbest bölgeler

Ülkemizde toplam 21 adet Serbest Bölge faal olarak mevcuttur. Bölgeler kuruluş yıllarına göre aşağıda verilmektedir;

- Mersin, Antalya (1987),
- Ege (İzmir), İstanbul Atatürk Havalimanı (1990),
- Trabzon (1992),
- İstanbul Deri ve Endüstri, Doğu Anadolu (Erzurum), Mardin (1995),
- İMKB Uluslararası Menkul Kıymetler (1997),

- İzmir Menemen Deri, Rize, Samsun, İstanbul Trakya (İstanbul), Kayseri (1998)
- Avrupa (Çorlu-Tekirdağ), Gaziantep, Adana-Yumurtalık (1999)
- Bursa, Denizli, Kocaeli (2001)
- Tübitak-Marmara Araştırma Merkezi Teknoloji (Kocaeli) (2002)
- Sakarya İpekyolu (2007)

Serbest bölgelerde yapılabilecek faaliyetler

Serbest bölgelerde yapılabilecek faaliyetler üretim, alım-satım, montaj-demontaj, bakım-onarım, bankacılık, sigortacılık, finansal kiralama, depo işletmeciliği, işyeri kiralama ve diğer konular olarak belirlenmiştir.

Serbest bölgelerde sağlanan teşvik ve avantajlar

06.02.2004 tarihinde ve bu tarihten sonra serbest bölge kullanıcısı olan gerçek ya da tüzel kişilerden üretim ruhsatı ile faaliyet gösterenlerin imal ettikleri ürünlerin satışından elde ettikleri kazançları, Avrupa Birliği üyeliğinin gerçekleşeceği yılın vergileme dönemi sonuna kadar gelir veya kurumlar vergisinden muaf olacaktır.

Diğer taraftan, 5084 sayılı Kanun ile 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu'nda yapılan düzenlemelerle ilgili olarak Maliye Bakanlığınca çıkarılan 85 seri no.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği, 4 Eylül 2004 tarih ve 25573 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak aynı tarihte yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Tebliğ ile 7.2.2004 tarihinden önce ruhsat almış kullanıcıların 2009 yılına kadar devam edecek olan vergi istisnalarının ve üretim konusunda ruhsat almış ya da alacak serbest bölge kullanıcılarının AB üyeliğine kadar yararlanacağı gelir ve kurumlar vergisi istisnalarının nasıl uygulanacağına dair düzenlemelere açıklık getirilmiştir.

- Faaliyet ruhsatı; hazır işyeri kiralamak suretiyle faaliyet gösterecek kiracı-kullanıcı firmalar için 10 yıl (faaliyet konusu üretim olanlar için 15 yıl), kendi işyerini inşa etmek suretiyle faaliyet gösterecek yatırımcı - kullanıcı firmalar için ise 20 yıl (faaliyet konusu üretim olanlar için 30 yıl) süreli verilmektedir.
- Serbest bölge faaliyetlerinden elde edilen kazanç ve gelirler hiç bir izne tabi olmaksızın yurt dışına veya Türkiye'ye transfer edilebilir.
- Serbest bölgeler gümrük hattı dışında sayıldığından, serbest bölgeler ile Türkiye'nin diğer yerleri arasında yapılan ticarete dış ticaret rejimi hükümleri uygulanır. Başka bir deyişle, Türkiye'den serbest bölgeye satılan mallar ihracat rejimine, serbest bölgeden Türkiye'ye satılan mallar ise ithalat rejimine tabidir. Serbest bölge kullanıcıları Türkiye'den ihraç fiyatına (KDV'siz) mal ve hizmet satın alabilirler. Diğer taraftan, serbest bölge ile diğer ülkeler ve diğer serbest bölgeler arasında dış ticaret rejimi hükümleri uygulanmaz.
- Serbest bölgeye getirilen Türkiye veya AB menşeli, ya da buralarda serbest dolaşımda bulunan malların, serbest dolaşımda bulunma statüsü değişmediğinden, Türkiye'ye veya AB üyesi ülkelere girişinde gümrük vergisi ödenmez. Ayrıca, üçüncü ülke menşeli malların serbest bölgeye girişinde gümrük vergisi ödenmez. Bu malların Türkiye veya AB üyesi ülkeler dışındaki üçüncü ülkelere gönderilmesi halinde de gümrük vergisi ödenmez. Ancak, serbest bölgeden Türkiye'ye veya AB üyesi ülkelere gönderilen serbest dolaşım durumunda olmayan üçüncü ülke menşeli mallar için Ortak Gümrük Tarifesi'nde belirtilen oran üzerinden gümrük vergisi ödenir.

- Serbest bölgeler 'Türkiye-AB Gümrük Birliği Gümrük Bölgesi'nin parçası sayıldığından; serbest bölgelerden Türkiye veya AB menşeli ürünler ile Türkiye'de serbest dolaşım durumunda bulunan ürünler A.TR Belgesi düzenlenerek AB' ye gönderilebilir. Üçüncü ülke menşeli ürünler ise Ortak Gümrük Tarifesi'nde belirtilen oran üzerinden serbest bölge gümrük müdürlüğüne gümrük vergisi ödenerek serbest dolaşıma geçirildikten sonra A.TR Belgesi düzenlenerek AB' ye gönderilebilir.
- Serbest bölgede sağlanan teşvik ve avantajlardan yerli ve yabancı bütün firmalar eşit olarak yararlanır.
- Fiyat, kalite ve standartlarla ilgili olarak kamu kurum ve kuruluşlarına verilen yetkiler serbest bölgelerde uygulanmaz.
- Başvuru ve faaliyet süresince her türlü bürokrasi en aza indirilmiştir. Serbest bölgeler özel sektör şirketlerince işletilmektedir.

Serbest bölgelerde yatırım yapmak

Serbest bölgelerde faaliyette bulunmak için Dış Ticaret Müsteşarlığı Serbest Bölgeler Genel Müdürlüğünden Faaliyet Ruhsatı alınması gerekmektedir. Faaliyet ruhsatı almak üzere;

- Serbest Bölgeler Genel Müdürlüğü, Serbest Bölge Müdürlüğü veya serbest bölgenin işletici/kurucu-işletici şirketinden temin edilecek Faaliyet Ruhsatı Müracaat Formu ve bir fotokopisi.
- Müracaatçı ve serbest bölgede yapacağı faaliyet hakkında tanıtıcı bilgi,
- İmza sahibinin yetki belgesi ve imza sirküleri ile (varsa) firma temsilcisinin yetki belgesi ve imza beyannamesi,
- Müracaatçı firmanın kuruluş ilanı ile son sermaye ve ortaklık yapısının yayımlandığı Türkiye Ticaret Sicil Gazeteleri ve Ticaret ve/veya Sanayi Odası kaydı (Yabancı firmalar için kendi ülkelerinde geçerli olan kuruluş belgesinin Türkiye'nin o ülkedeki temsilciliğince onaylı örneği),
- Firmanın son üç yıla ilişkin bilançosu, kar ve zarar cetveli,
- Müracaat ücretinin (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının 951 101 301 nolu Dolar (\$) hesabına müracaat ücreti 5.000 ABD Doları yatırılır) Merkez Bankası'na yatırıldığını gösterir banka dekontunun aslı ve bir fotokopisi,
- (Varsa) Son üç yılda Türkiye'ye getirilen döviz tutarını gösterir belgeler,

bir dilekçe ile birlikte iadeli taahhütlü olarak doğrudan **Dış Ticaret Müsteşarlığı Serbest Bölgeler Genel Müdürlüğü 06510 Emek / ANKARA - TÜRKİYE** adresine gönderilebileceği gibi **ilgili Serbest Bölge Müdürlüğüne** de teslim edilebilir.

Genel Müdürlükçe yapılan inceleme sonucu Faaliyet Ruhsatı alması uygun görülen firmalar 30 gün içinde; açık alan kiralayacak iseler serbest bölge işletici/kurucu işletici firması ile, hazır işyerlerinden birini kiralayacak iseler bölgede kiralama ruhsatına sahip herhangi bir kuruluş ile kira sözleşmesi yaparlar.

Arazisi özel sektöre ait bazı serbest bölgelerde ise firmaların arazi veya işyeri satın alması da mümkün bulunmaktadır. Genel Müdürlükçe yapılan inceleme sonucu Faaliyet Ruhsatı alması uygun görülen firmalar 30 gün içinde; arazi veya işyeri satın alacak iseler, serbest bölge işletici/kurucu işletici firması ile satış sözleşmesi yaparlar.

İlgili Serbest Bölge Müdürlüğüne onaylanmış sözleşmenin bir sureti Serbest Bölgeler Genel Müdürlüğü'ne iletilir. Genel Müdürlükçe verilen süre içerisinde kira/satış kontratı yapanlar adına Faaliyet Ruhsatı düzenlenir.

Yatırımcı kullanıcılar, Faaliyet Ruhsatını aldıktan sonra, Bölge Müdürlüğüne müracaat ederek, hazırlanmış oldukları inşaat projelerini uygulamak üzere 'İnşaat Ruhsatı' alırlar. İnşaat çalışmalarını bitirdikten sonra 'İskan Ruhsat'larını alarak ticari faaliyetlerine başlarlar. Faaliyet Ruhsatı alması uygun görülmeyenlere ise, Faaliyet Ruhsatı için ödedikleri müracaat ücretleri iade edilir.

Daha detaylı bilgi için Dış Ticaret Müsteşarlığı websitesi ziyaret edilebilir.